

MYTOLOGI FOR DUMMIES 7: REKONSTRUKTION AF MYTER

af Chresteria

Sidste gang afsluttede vi gennemgangen af verdensaldermodellen med en artikel kun om jernalderen og dens faste tag i os, fordi vi jo netop er jernalderens børn. Eftersom de fleste skriftlige kilder er gennemsyret af jernaldertankegangen, bliver denne også en fernis, som vi må befri myterne for, hvis vi ønsker at grave dybere i deres mange lag. Og derfor er det vigtigt at være i stand til at genkende jernalder-trækkene og deres forvrængning af de ældre træk.

I denne artikel får I, som lovet, en lille introduktion til, hvordan man kan øve sig i at rekonstruere en myte i versioner, der svarer til de forskellige verdensaldrer. Måske kan den inspirere til, at I selv kommer i gang med det spændende arbejde, det er på denne måde at træne verdensaldermodellen aktivt. Det er godt at kunne læse og forstå latin, men når man bliver sat til at formulere sig på latin, er det en helt anderledes aktiv måde at bruge det lærte på.

Det er derfor altid godt ikke blot at øve sig på at kunne stikordene og huskeremserne udenad, men også at forsøge at tage tyren ved hornene og selv fortælle myten, som den ville se ud i den ene eller anden alders version. Jo mere aktivt I anvender modellen, desto mere bliver den "jeres" forstået på den måde, at I ikke blot har lært den udenad, men *forstår* den på en måde, så I kan anvende den.

I begyndelsen er det selvfølgelig de forskellige aldrers hovedtræk, man træner. Rekonstruktionerne kan derfor godt virke en smule grove og mekaniske, men man skal jo starte et sted, og med tiden bliver man så øvet, at det er muligt at få flere nuancer med. Rekonstruktionen falder godt i hak med afkodningen af de jernalder-versioner af eventyr og myter, vi kiggede på i *Mytologi for dummes 6* (drengen/bonden & trolde og Baba Yaga-versionerne).

I *Det overnaturlige* kommer Neutzsky-Wulff selv ind på rekonstruktionen af samme myte efter de forskellige verdensaldrer. F.eks. omtales Athena og Gorgo-uhyret side 142, og Leto, mor til Apollon & Artemis, og Python side 146. Lad os derfor i det følgende tage udgangspunkt i disse to eksempler.

Som det forhåbentlig blev klart i artikel 6, repræsenterer jernalderen først og fremmest en demytologisering og dermed en afvisning af myterne til fordel for de nye verdensskabende (eller snarere verdensforklarende) discipliner, historie og videnskab. En græsk historiker som Herodot bruger da således også allerede ordet *mythos* som betegnelse for en opdigtet historie, så det er en afvikling, der går langt tilbage.

Jernalderversionen af en myte kan derfor heller ikke rekonstrueres som en egentlig myteversion, men må beskrives som redueringen af myten til amnestuesnak og den videnskabelige forklaring af verden, der sættes i stedet for den mytologiske. Det lader os altså tilbage med tre aldrer at rekonstruere myten efter: guld-, sølv- og kobberalder.

Gorgo: den eksisterende myte

Myten om Athena & Gorgo findes i kilderne i en kobberalderdomineret version, hvor helten Perseus med Athenas hjælp kæmper mod uhyret Medusa, som er en af gorgonerne, tre uhyrlige søstre, der forvandler beskueren til sten, ved at denne blot kigger på dem. Som den eneste af søstre er Medusa dødelig. De andre kan ikke dræbes.

Ser man på kønnenes magtfordeling, er det tydeligt, at der er lagt vægt på fjendskab mellem det mandlige og en kvindelighed, der fremstilles som en monstrositet. Vi har med andre ord den typiske sølv-kobberalderkonflikt stående centralt i myten.

Athena er på Perseus' side i kampen mod Medusa, men når man læser myten, bliver det klart, at hun på en eller anden måde i de ældre lag må være knyttet sammen med dette uhyre, idet Medusas afhuggede hoved efter drabet bliver en integreret del af Athenas rustning, nemlig som et ekstra våben på forsiden af hendes skjold eller brystplade. Denne samhörighed må forventes at bliver klarere, jo længere tilbage man kommer i mytens historie.

Det græske adjektiv *gorgós* betyder *frygtelig, energisk, voldsom* (verbet *gorgeuein* betyder *at bevæge sig hurtigt*). Gorgo eller Gorgon, som man ofte ser denne type væsen omtalt som, kan man i tråd hermed oversætte med "The Grim One".

Hos Pseudo-Apollodoros fortælles myten således:

The Graiai directed Perseus to the Nymphai. These Nymphai had in their possession winged sandals and the kibisis, which they say was a knapsack. Pindar and Hesiod in the Shield of Herakles, describe Perseus as follows: 'The head of a terrible monster, Gorgo, covered all his back, and a kibisis held it.'

They also had the helmet of Hades. Approaching the Nymphai he received what he had come for, and he flung on the kibisis, tied the sandals on his ankles, and placed the helmet on his head. With the helmet on he could see whomever he cared to look at, but was invisible to others. He also received from Hermes a sickle made of adamant.

Perseus took flight and made his way to Okeanos, where he found the Gorgones sleeping. Their names were Stheno, Euryale and the third was Medousa, the only mortal one: thus it was her head that Perseus was sent to bring back.

The Gorgones' heads were entwined with the horny scales of serpents, and they had big tusks like hogs, bronze hands, and wings of gold on which they flew. All who looked at them were turned to stone.

Perseus, therefore, with Athene guiding his hand, kept his eyes on the reflection in a bronze shield as he stood over the sleeping Gorgones, and when he saw the image of Medousa, he beheaded her. As soon as her head was severed there leaped from her body the winged horse Pegasos and Khrysaor the father of Geryon. The father of these two was Poseidon.

Perseus then placed the head in the kibisis and headed back again, as the Gorgones pursued him through the air. But the helmet kept him hidden, and made it impossible for them to identify him. Athena placed the Gorgo's head in the center of her shield. It is affirmed by some that Medousa was beheaded because of Athene, for they say the Gorgon had been willing to be compared with Athene in beauty.

Gorgo: guldalder

I tråd med drabets rolle i guldaldermyterne kan man anskue det, der senere er blevet til tre uhyrlige søstre, som et enkelt kaosvæsen, en urslange eller urdrage. Tretallet hører sølvalderen til med dens månefasen. Betydningen af navnet Gorgo passer fint til et sådant væsen.

Drabet på urvæsnet repræsenterer, som vi har set, verdensskabelsen. I den eksisterende myte optræder seglen, et høstredskab, der giver et hint om det gamle guldalder tema. Seglen anvendes nemlig også ved aflivning og kastration af andre kaotiske væsner, f.eks. i successionsmyten om titanernes kastration af deres fader Uranos. Gaia sørger for fremstillingen af en segl, og Kronos for selve kastrationen (se bl.a. Hesiods *Theogonien*).

Seglen blev senere et attribut, som blev tillagt sådanne gamle guder, f.eks. Saturn, den romerske variant af Kronos. Til hverdag blev han holdt bundet i sit tempel, og kun ved Saturnalia-festen slap man hans kaos løs, et verdensskabende kaos, som fornyer verden, men på samme tid er en trussel mod sit eget skaberværk, idet det omstyrter det bestående, når skabelsen først er fuldbragt.

Guldaldertraditionen tro er der ingen kærlighed til kvindekønnet involveret i denne variant af myten. På overgangen til sølvalderen ser man en variant, hvor drabet på kaosvæsnet foretages af en kvindelig figur, der i dette tilfælde er Athena. Myten om Ophion & Eurynome hører til på dette stadium, hvor det er kvinden, der får ansvar for den verdensskabelse, som stadig bygger på det mandlige, der i sølvalderen bliver transcendent.

Selve Athena-figuren har et fremtrædende guldaldertræk: At hun ikke er født på normal vis, men springer ud af hovedet på sin far, efter at denne har spist hendes mor Metis, er tegn på ubesmittet undfangelse, tilblivelse uden om seksualitet og graviditet. Man kunne også betegne det knopskydning.

Skal vi genskabe myten i sølvalderens billede, er det oplagt at rekonstruere den som en kærlighedshistorie mellem noget kvindeligt og noget bagvedliggende transcendent mandligt. Den mest prominente kvindeskikkelse i den eksisterende myte er som nævnt Athena, der derfor i denne version kan sættes til at danne par med Gorgo-uhyret, der i den tidlige sølvalderversion stadig er ét væsen.

Oven i købet bærer gudinden ægiden som en del af sin rustning. Hvori denne beklædningsgenstand består, er omstridt, men ét bud er, at det er et slangeskind. Dette træk knytter overordnet set Athena sammen med noget transcendent mandligt med slangeskikkelse – et træk, der i øvrigt passer fint sammen med den oprindelige slangetotemistiske kult på Athens Akropolis, som vi tidligere undersøgte i *Mytologi for dummes* 5.

At Gorgo skulle kunne repræsentere denne urslange, er oplagt, når man betænker gorgonernes udseende i den eksisterende myte. Denne beskrivelse af Gorgo som ét væsen, Athenas transcendent magt, er ét aspekt af sølvaldervarianten. Et andet er omformningen til de tre gorgoner, som vi finder i den eksisterende myte (jf. også transpositionen fra Python til Pythia i den næste myte om Python).

Opdelingen i tre er som nævnt et typisk sølvaldertræk, fordi månen og den cykliske tankegang nu dominerer den tidligere verdensskabende dualisme, hvor verden på kabbalistisk vis bliver til ved modsætningspar (dag & nat, lys & mørke, op & ned, varme & kulde osv.).

Dualismen forsvinder ikke, men i myterne ligger der nu stor vægt på at fremstille de tre månefaser (antikken havde modsat os tre faser: nymåne, herunder aftagende, tiltagende og fuldmåne). Den fulde måne opfattes ofte som dødelig (Medusa), fordi den er helt vendt mod verden.

Gorgo skifter endvidere køn, og gorgonernes kvindelighed i den eksisterende

myte er netop et sølvaldertræk. I sølvalderen bliver uhyrerne kvindelige, og kvinderne uhyrlige. Og det er ikke ualmindeligt, at et oprindeligt mandligt kaosvæsen nu opfattes som kvindeligt – i den senere kobberalderversion ydermere i en yderst negativ version pga. frykten for det kvindelige og kvindens store kultiske magt.

Kvindeligheden hos Medusa hænger også sammen med hendes rolle i forhold til Athena, der forståeligt nok er hovedpersonen i sølvalderversionen, hvor det er gudinden, der lægges vægt på som repræsentant for den bagvedliggende transcendent mandlighed.

I den eksisterende myte får vi at vide, at Medusa konkurrerer med Athena i skønhed. Dette indikerer ofte, at de to forholder sig til hinanden som præstinde og gudinde – blot negativt anskuet pga. den kobberaldertolkning, der farver myten. Den positive fremstilling af dette forhold er datterskikkelsen, dvs. præstinden skildret som gudindens datter.

Man kan opsamlende sige om sølvalderversionen, at dens centrale tema er kærlighedsforholdet. Gorgo optræder i to skikkelser, alt efter om man fokuserer på forholdet mellem gudinden og det nu forelskede og transcendent guldaldervæsen eller gudinden og hendes præstinder i denne verden – to sider af samme kærlighedsforhold.

Gorgo: kobberalder

Kobberalderversionen kender vi allerede fra vores udgangspunkt i den eksisterende myte. Centralt for kobberalderen står det mandliges kamp mod det kvindelige, her i form af Perseus' halshugning af Medusa. Der sker et generationsskifte mellem kvinden og manden som centrum for kulten. Det kvindelige optræder nu i en yderst dæmoniseret udgave, selv om sølvalderens tretal har fået lov at persistere.

Perseus er den typiske kobberalderhelt. Han handler på ordre og med hjælp fra Athena, hvilket betyder, at Athena nu også er i et modsætningsforhold til sin præstinde. Forholdet mellem Medusa og hende beskrives da også som en konkurrence, som gudinden selvfølgelig går sejrende ud af. Fokus er i stedet på heltens forhold til sin gudinde (det sene sølvalderforhold overført på kobberalderens helte-element).

Efter halshugningen optræder Medusas hoved på Athenas rustning, hvilket nok i høj grad skyldes deres sølvaldersamhørighed som gudinde og præstinde. Men i kobberalderversionen er der lagt vægt på den negative tolkning heraf samt overvindelsesmotivet.

Python: den eksisterende myte

Tyngdepunktet i fremstillingen af figuren Python er et andet end i Gorgo-eksemplet, idet myten om Python på samme tid indeholder tydelige guld- og kobberalderelementer.

I beskrivelsen af Python ligger vægten på guldalderversionen – Python som en ur-slange, et barn af Gaia, der ombringes. Han bor på Parnassosbjerget, hvor han bevogter Gaias orakel og forsøger at forhindre Apollons indtrængen og overtagelse af oraklet ved at holde guden ude af kløften (jf. Apollodoros' version af myten).

Hovedpersonerne i denne myte er flere, idet Python ikke blot slås mod Apollon

om oraklet i Delphi, men også – på Heras vegne – har et udestående med Leto, der er mor til Apollon & Artemis – resultatet af et af Zeus' mange sidespring med andre gudinder. Med generationsskiftet ved oraklet er vi atter ovre i de så ofte optrædende kobberalderversioner af myterne.

Hyginus skriver i sin mytefremstilling følgende om Python i en romersk version af myten (Latona er Leto):

Python, offspring of Terra, was a huge dragon who, before the time of Apollo, used to give oracular responses on Mount Parnassus. Death was fated to come to him from the offspring of Latona. At that time Jove lay with Latona, daughter of Polus.

When Juno found this out, she decreed that Latona should give birth at a place where the sun did not shine. When Python knew that Latona was pregnant by Jove, he followed her to kill her.

But by order of Jove the wind Aquilo carried Latona away, and bore her to Neptune. He protected her, but in order not to make voice Juno's decree, he took her to the island Ortygia, and covered the island with waves. When Python did not find her, he returned to Parnassus.

But Neptune brought the island of Ortygia up to a higher position; it was later called the island of Delos. There Latona, clinging to an olive tree, bore Apollo and Diana, to whom Vulcan gave arrows as gifts.

Four days after they were born, Apollo exacted vengeance for his mother. For he went to Parnassus and slew Python with his arrows. (Because of this deed he is called Pythian.) He put Python's bones in a cauldron, deposited them in his temple, and instituted funeral games for him which are called Pythian.

Python: guldalder

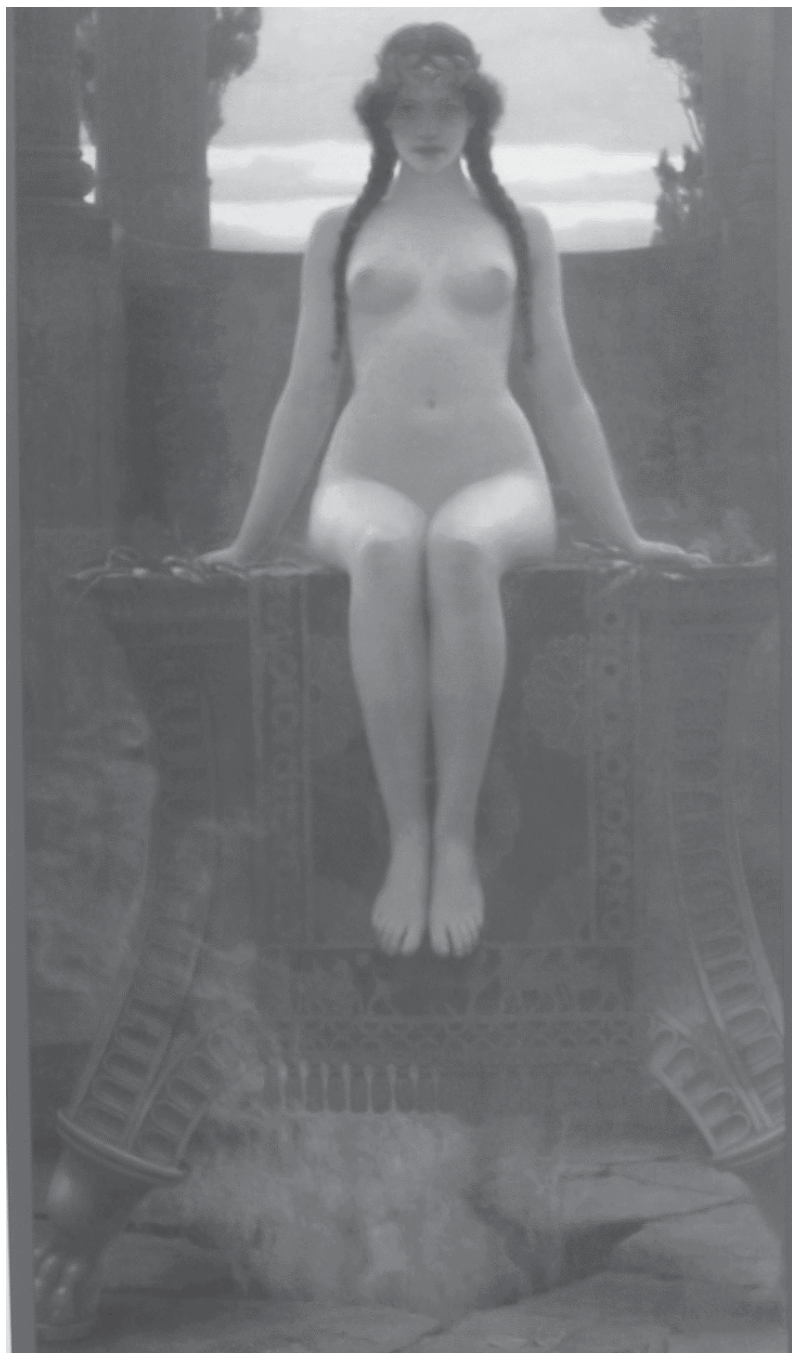
Som nævnt er den eksisterende myte i sig selv kraftigt præget af guldalder-tankegangen. Ligesom i myten om Gorgo optræder drabet på et kaotisk væsen, men i Python-myten behøver man ikke rekonstruere en guldalderudgave af den dræbte urslange. Den optræder i mytens udformning, selv om også denne er præget af kobberalderen.

Det dragedrab, der ville være centrum i guldalderversionen af myten, har med andre ord fået lov at forblive en central del af myten i alle dens udgaver. Det interessante ved netop dette dragedrab er dræberen Apollons egen status som gammel solgud. Solskiven blev ofte opfattet som værende omkranset af en slange, der bed sig selv i halen.

I tråd med Apollons egen natur kan man altså tolke drabet på Python som et selvdrab (ikke selvmord!) – den antropomorfe skikkelse vinder over den totemistiske. I mytens narrative univers er guldalderdrabet beskrevet som kobberalderens typiske generationsskifte, men en undersøgelse af selve Apollon-figuren antyder, at der ligger mere under, og man kan dermed anskue Python som den "sårede" (i.e. transcendent) Apollon.

Python: søvalder

I søvalderversionen af denne myte kan vi rekonstruere hele to sæt elskende. I den

totemistiske version har vi, i tråd med rekonstruktionen af Gorgo-myten, kærligheden mellem et urvæsen og en gudinde, i dette tilfælde Python og Leto, der før sin affære med Zeus og efterfølgende indordning i det olympiske panteon har været en mere selvstændig gudinde. Drabet på Python udføres på overgangen mellem guld- og sølvalderen dermed også af hende.

I den antropomorfe sølvalderversion finder vi et andet par, nemlig Apollon & Artemis, der senere fremstilles som søskende (men som bekendt er familieforhold i det mytologiske sprog blot udtryk for samhørighed). Da de to skikkelser skal indordnes i det olympiske panteon, optræder de ikke længere som elskende, men som søskende.

I sølvalderversionen sker der desuden, ganske som i Gorgo-myten, en transposition fra Python til Pythia (jf. også *Det overnaturlige* side 418). Fra at repræsentere et urvæsen overgår Python-betegnelsen nu til en præstindefigur, i denne myte orakelpræstinden ved det delphiske orakel. Det guddommelige mandlige er blevet transcendent og må i denne verden repræsenteres af en gudinde/præstinde, kvinden som formidler af verden. Ydermere var Pytho en ældre betegnelse for Delphi.

Python: kobberalder

Kobberalderversionen er igen at finde i den eksisterende myte, men i dette eksempel med et mere indviklet forhold til guldalderversionen. Den oprindelige Python-figur udspaltes i to forskellige mandlige figurer, og vi får det så kobberaldertypiske generationsskifte, i dette tilfælde mellem Python og Apollon. Kampen repræsenterer dog på samme tid det omtalte selv-drab.

Den oprindelige gudinde Leto optræder nu kun som mor til Apollon & Artemis, og hendes rolle kan siges at være udspillet, da Apollon sætter kursen mod Delphi for at overvinde Python og overtage oraklet.

Vi har således set eksempler på to eksisterende myter, som begge har en forankring i kobberalderen – den ene med fokus på denne alders negative tolkning af det kvindelige guddommelige, dvs. en kritik af sølvalderen, den anden med meget tydelige guldaldertræk bevaret, også i forbindelse med kobberalderelementet (Apollons selv-drab).

Men selv om udgangspunktet i de eksisterende mytevarianter er meget forskelligt, kan det godt lade sig gøre at analysere myternes enkelte elementer og indplacere dem i de respektive aldre, hvor de hører til. Og på baggrund af denne sortering er det derefter muligt at rekonstruere den samme myte i versioner svarende til guld-, sølv- og kobberalder.

I den næste artikel vil vi tage fat på de Neutsky-Wulff'ske grundmyter og se nærmere på, hvorfor det lige er disse myter, der fremhæves som grundmyter.

Indtil da: God fornøjelse med den videre mytekonstruktionen!